EUROOPAN
KOMISSIO

Bryssel 30.1.2014
COM(2014) 46 final

2014/0021 (NLE)

Ehdotus

NEUVOSTON PÄÄTÖS

oikeuspaikkasopimuksista 30 päivänä kesäkuuta 2005 tehdyn Haagin yleissopimuksen hyväksymisestä Euroopan unionin puolesta

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

1.1. Ehdotuksen tarkoitus

Komissio ehdottaa, että hyväksytään oikeuspaikkasopimuksista vuonna 2005 tehty yleissopimus EU:n puolesta. Unioni allekirjoitti yleissopimuksen 1. huhtikuuta 2009 neuvoston päätöksen 2009/397/EY[1] perusteella.

Toimintasuunnitelmassa Tukholman ohjelman toteuttamiseksi ilmoitettiin komission aikomus ehdottaa yleissopimuksen hyväksymistä vuonna 2012.

Se, että yleissopimus hyväksyttäisiin EU:n puolesta, vähentäisi EU:n yritysten oikeudellista epävarmuutta niiden käydessä kauppaa unionin ulkopuolella, koska siten varmistettaisiin, että niiden tekemiin sopimuksiin sisältyviä oikeuspaikkasopimuksia noudatetaan ja että tällaisissa sopimuksissa nimettyjen tuomioistuinten antamat tuomiot voitaisiin tunnustaa ja panna täytäntöön yleissopimuksen muiden sopimuspuolten alueella.

Kaiken kaikkiaan yleissopimuksen hyväksyminen EU:n puolesta täydentäisi niiden tavoitteiden toteutumista, joihin tuomioistuimen toimivaltaa koskevat EU:n säännöt perustuvat, koska yleissopimuksen myötä EU:ssa otettaisiin käyttöön yhdenmukaiset säännöt yleissopimuksen sopimuspuoliksi tuleviin kolmansiin valtioihin nähden.

1.2. Oikeuspaikkasopimuksista 30. kesäkuuta 2005 Haagissa tehty yleissopimus

Yleissopimus oikeuspaikkasopimuksista tehtiin 30. kesäkuuta 2005 kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevässä Haagin konferenssissa. Yleissopimuksen tarkoituksena on oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden lisääminen yritysten välisten sopimusten ja kansainvälisten oikeusriitojen osapuolille. Tähän tavoitteeseen pyritään luomalla nykyiselle välimiesmenettelylle vaihtoehtoinen riitojenratkaisumekanismi, joka on vapaavalintainen ja jota voidaan soveltaa maailmanlaajuisesti.

Yleissopimuksen tavoitteena on erityisesti kansainvälisen kaupan ja investointien edistäminen lisäämällä oikeudellista yhteistyötä ja ottamalla käyttöön yksinomaisiin oikeuspaikkasopimuksiin perustuvat tuomiovaltaa koskevat yhdenmukaiset säännöt ja sopimuspuolten alueella olevien sovittujen tuomioistuinten tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskevat yhdenmukaiset säännöt.

Yleissopimuksella pyritään saattamaan keskenään tasapainoon toisaalta i) tarve taata asianosaisille, että ainoastaan niiden sopimat tuomioistuimet tutkivat asian ja että tuloksena oleva tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön ulkomailla, ja toisaalta ii) tarve antaa valtioiden ratkaista oikeusjärjestyksensä perusteisiin liittyviä kysymyksiä, varsinkin sellaisia, jotka koskevat heikomman osapuolen suojaa ja erityisiin tilanteisiin liittyvää vakavaa epäoikeudenmukaisuutta vastaan annettavaa suojaa ja sen varmistamista, että valtioiden yksinomaisen toimivallan periaatetta noudatetaan tiettyjen perusteiden vallitessa.

1.3. Miten yleissopimus liittyy Bryssel I -asetukseen?

Oikeuspaikkasopimuksiin perustuvaa, Euroopan unionin tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa säännellään EU:ssa neuvoston asetuksella (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (Bryssel I -asetus)[2] (, joka korvataan 10. tammikuuta 2015 alkaen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012 tuomioistuimen toimivallasta sekä

[1] EUVL L 133, 29.5.2009, s. 1.
[2] EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1.

tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (uudelleenlaadittu)[3]). Bryssel I -asetuksella ei kuitenkaan säännellä oikeuspaikkasopimusten täytäntöönpanoa unionin alueella kolmansissa valtioissa toimivien tuomioistuinten eduksi[4]. Tämä olisi mahdollista sen jälkeen, kun yleissopimus oikeuspaikkasopimuksista hyväksytään unionin puolesta.

Bryssel I -asetukseen tehdyillä viimeaikaisilla muutoksilla (Bryssel I -asetus (uudelleenlaadittu)) on vahvistettu osapuolten tahdonautonomiaa varmistamalla, että oikeuspaikkasopimusten soveltamista ei voida kiertää siten, että osapuolet vetoavat muihin tuomioistuimiin ja rikkovat näin oikeuspaikkasopimusta. Näillä muutoksilla varmistetaan samalla, että lähestymistapa oikeuspaikkasopimuksiin on EU:n sisäisissä tilanteissa johdonmukainen sen lähestymistavan kanssa, jota sovellettaisiin yleissopimuksen mukaisesti EU:n ulkopuolisissa tilanteissa sen jälkeen, kun yleissopimus on hyväksytty EU:n puolesta. Näin ollen Bryssel I -asetuksella (uudelleenlaadittu) valmistellaan perustaa, jotta yleissopimuksen hyväksymisessä EU:n puolesta voidaan edetä.

Yleissopimuksen määräysten suhde nykyisiin ja tuleviin EU:n sääntöihin esitetään yleissopimuksen 26 artiklan 6 kappaleessa, jossa todetaan seuraavaa:

”Tämä yleissopimus ei vaikuta sen sopimuspuolena olevan alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön sääntöjen soveltamiseen riippumatta siitä, onko säännöt hyväksytty ennen tätä yleissopimusta vai sen jälkeen,

a) kun yhdenkään asianosaisen asuinpaikka ei ole sellaisessa sopimusvaltiossa, joka ei ole kyseisen alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön jäsenvaltio;

b) jos kyse on tuomioiden tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestön jäsenvaltioiden välillä.”

Yleissopimus siis vaikuttaa Bryssel I -asetuksen soveltamiseen, jos vähintään yhden asianosaisen asuinpaikka on yleissopimuksen sopimusvaltion alueella. Yleissopimusta sovelletaan ennen asetuksen toimivaltasääntöjä paitsi, jos molempien asianosaisten asuinpaikka on EU:ssa tai molemmat tulevat sellaisista kolmansista valtioista, jotka eivät ole yleissopimuksen sopimuspuolia. Tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovelletaan ensisijaisesti asetusta silloin, kun tuomion antanut tuomioistuin ja tuomioistuin, jossa tuomion tunnustamista ja täytäntöönpanoa haetaan, sijaitsevat molemmat unionin alueella.

Yleissopimuksella siis kavennetaan Bryssel I -asetuksen soveltamisalaa sen jälkeen, kun se on hyväksytty EU:n puolesta. Tällainen soveltamisalan kaventaminen voidaan kuitenkin hyväksyä, kun otetaan huomioon se, että näin lisätään osapuolten tahdonautonomiaa kansainvälisellä tasolla ja parannetaan kolmansissa valtioissa toimivien osapuolten kanssa kauppaa käyvien EU:n yritysten oikeusvarmuutta.

1.4. Edut eurooppalaisille yrityksille

Oikeuspaikkasopimus on tärkeä kysymys kansainvälisiä sopimuksia neuvoteltaessa, koska sillä varmistetaan oikeudellinen ennakoitavuus mahdollisissa riita-asioissa. Se sisältyy sen vuoksi tärkeänä osana yritysten riskinarviointiin näiden harjoittaessa kansainvälistä kauppaa. Luvut, jotka kerättiin valmisteltaessa komission ehdotusta, joka koskee yleissopimuksen

[3] EUVL L 351, 20.12.2012, s. 1.

[4] Oikeuspaikkasopimusten täytäntöönpanoa unionin alueella Sveitsissä, Islannissa ja Norjassa toimivien tuomioistuinten eduksi säännellään vuonna 2007 tehdyllä Luganon yleissopimuksella tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

allekirjoittamista ja Bryssel I -asetusta (uudelleenlaadittu)[5], osoittavat oikeuspaikkasopimusten tärkeyden EU:n yritysten kannalta yritysten välisissä suhteissa.

Oikeuspaikkasopimusten tehokkuus EU:n alueella varmistetaan Bryssel I -asetuksella. Osapuolten tahdonautonomia on varmistettava niin EU:n alueella kuin EU:n rajojen ulkopuolellakin. Yleissopimuksella annetaan EU:n yrityksille niiden tarvitsema oikeusvarmuus siitä, että niiden oikeuspaikkasopimuksia, joissa sovittu tuomioistuin on EU:n ulkopuolella, kunnioitetaan EU:ssa ja että kolmansissa valtioissa kunnioitetaan EU:n tuomioistuimen valintaa. Yleissopimuksella varmistetaan myös se, että EU:n yritykset voivat luottaa siihen, että EU:ssa toimivan sovitun tuomioistuimen antama tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön yleissopimuksen sopimuspuolina olevissa kolmansissa valtioissa sekä päinvastoin.

Komission vaikutustenarvioinnissa yleissopimuksen tekemisestä EU:n puolesta (SEC/2008/2389 final) todetaan, että yleissopimuksen hyväksyminen voisi lisätä yritysten valmiutta sisällyttää oikeuspaikkasopimus kansainvälisiin sopimuksiin, koska se lisää oikeusvarmuutta. Kaiken kaikkiaan yleissopimuksen hyväksyminen voi lisätä kansainvälistä kauppaa.

Yleissopimuksen hyväksymisestä EU:n puolesta EU:n yrityksille aiheutuvat edut lisääntyvät sitä mukaa, mitä useammat unionin kauppakumppanit, erityisesti sen tärkeimmät kauppakumppanit, ratifioivat yleissopimuksen.

2. ASIANOMAISTEN OSAPUOLTEN KUULEMINEN JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Komissio teki vuonna 2008 vaikutustenarvioinnin yleissopimuksen tekemisestä EU:n puolesta[6] ennen kuin se teki ehdotuksen neuvoston päätökseksi yleissopimuksen allekirjoittamisesta. Komissio katsoi, että yleissopimuksen tekeminen edistäisi oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta eurooppalaisten yritysten kannalta suhteessa kolmansiin valtioihin.

Vaikutustenarvioinnissa ehdotettiin, että yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä EU voisi harkita selitysten antamista yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti. Selityksillä rajattaisiin yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle tekijänoikeudet ja niiden lähioikeudet (silloin kun näiden oikeuksien pätevyys liittyy jäsenvaltioihin) ja vakuutussopimukset (silloin kun vakuutuksenottajan kotipaikka on Euroopan unionin alueella ja riski tai vakuutettu tapahtuma, esine tai omaisuus liittyy yksinomaan EU:hun). Komissio otti huomioon vaikutukset molempiin toimialoihin sekä sen, että sidosryhmien näkemykset ovat aikaisemmin jakaantuneet, ja harkitsi vielä, oliko tällaisten selitysten antaminen tarpeellista. Komissio kuuli jäsenvaltioita neuvoston yksityisoikeustyöryhmän (Yleiset kysymykset) kokouksessa 28. toukokuuta 2013 (ks. 3.2 kohta) ennen kuin se päätti ehdottaa yleissopimuksen hyväksymistä ja selityksen antamista sen soveltamisalasta.

---

5 Commission staff working paper accompanying the proposal for a Council Decision on the signing by the European Community of the Convention on Choice of Court Agreements, SEC(2008) 2389, 5.9.2008, ja Impact Assessment accompanying the Commission's proposal for the Brussels I Regulation (recast), SEC (2010) 1547 final, 14.12.2010.

6 Katso alaviite 5.

3. EHDOTUKSEEN LIITTYVÄT OIKEUDELLISET NÄKÖKOHDAT

3.1. Unionin toimivalta suhteessa yleissopimukseen

Yleissopimuksen mukaan alueellinen taloudellisen yhdentymisen järjestö voi tehdä yleissopimuksen joko yhdessä jäsenvaltioidensa kanssa tai yksin siten, että jäsenvaltiot tulevat sidotuiksi (29 ja 30 artikla), tietyillä yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla oikeudenaloilla käytettävästä toimivallasta riippuen. Asiaa koskeva selitys voidaan tehdä yleissopimuksen allekirjoittamisen, hyväksymisen tai siihen liittymisen yhteydessä.

Kun EU allekirjoitti yleissopimuksen, se antoi yleissopimuksen 30 artiklan mukaisesti selityksen, jonka mukaan sillä on toimivalta kaikissa yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa ja jonka mukaan sen jäsenvaltiot eivät tule tämän yleissopimuksen sopimuspuoliksi, vaan tulevat sidotuiksi siihen sen perusteella, että EU tekee yleissopimuksen. Sen vuoksi EU:n ei tarvitse antaa muita 30 artiklan mukaisia selityksiä, kun se hyväksyy yleissopimuksen.

3.2. Yleissopimuksen aineelliseen soveltamisalaan vaikuttavat selitykset

Koska tavoitteena on joustava ja mahdollisimman laajasti vetovoimainen yleissopimus, sopimuspuolet voivat laajentaa tai kaventaa sen aineellista soveltamisalaa antamalla asianmukaiset selitykset (19–22 artikla). Selitykset voidaan antaa yleissopimuksen allekirjoittamisen tai hyväksymisen yhteydessä tai milloin vain myöhemmin, ja niitä voidaan muuttaa tai ne voidaan poistaa milloin vain. Allekirjoittaessaan yleissopimuksen unioni ei antanut näiden artikloiden mukaisia selityksiä. Kuten edellä mainittiin, komissio kuuli jäsenvaltioita touko-kesäkuussa 2013 selvittäessään sitä, onko tarpeen antaa tällaisia selityksiä. Kuulemisen tulokset esitetään jäljempänä.

3.2.1. Yleissopimuksen 19, 20 ja 22 artiklan mukaisesti annettavat selitykset

Yleissopimuksen 19 artiklan nojalla valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan sen tuomioistuimet voivat kieltäytyä ratkaisemasta riitoja, joihin sovelletaan yksinomaista oikeuspaikkasopimusta, jos tapauksella ei ole muuta yhteyttä kyseiseen valtioon kuin sovittu tuomioistuin. Yleissopimuksen 20 artiklan nojalla valtio voi antaa selityksen, jonka mukaan sen tuomioistuimet voivat kieltäytyä tunnustamasta tai panemasta täytäntöön toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota, jos asianosaisten asuinpaikka oli pyynnön vastaanottaneessa valtiossa ja heidän välinen oikeussuhde ja kaikki muut riidan kannalta merkitykselliset seikat kuin sovitun tuomioistuimen sijainti liittyivät ainoastaan pyynnön vastaanottaneeseen valtioon. Näin ollen 19 ja 20 artiklan mukaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle voidaan rajata tiettyjä tapauksia, joilla ei ole muita kansainvälisiä piirteitä kuin sovittu tuomioistuin.

Yleissopimuksen 22 artiklassa valtiolle annetaan mahdollisuus ulottaa yleissopimuksen soveltamisala kattamaan muita kuin yksinomaisia oikeuspaikkasopimuksia silloin kun on kyse tuomion tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta. Vastavuoroisuuden periaatteen mukaan velvollisuus tunnustaa ja panna täytäntöön tuomiot, jotka perustuvat muihin kuin yksinomaisiin oikeuspaikkasopimuksiin, kattaa muiden sopimuspuolten tuomioistuinten antamat tuomiot ainoastaan silloin kun kyseiset sopimuspuolet ovat itse antaneet selityksiä 22 artiklan mukaisesti.

Olisi syytä huomata, että 19 ja 20 artiklan mukaan unionin lainsäädännössä tunnustetaan oikeuspaikkasopimukset tapauksissa, joiden ainoa yhteys sovitun tuomioistuimen valtioon on sovittu tuomioistuin. Unionin lainsäädännössä ei edellytetä muita yhteyksiä sovittuun valtioon sovitun tuomioistuimen lisäksi. Sen vuoksi näyttää siltä, ettei ole syytä sulkea kyseisiä tapauksia yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle Tämä kanta vahvistui tilaisuuksissa,

joissa komissio kuuli jäsenvaltioita mahdollisuudesta antaa selityksiä 19 ja 20 artiklan mukaisesti. Sen vuoksi komissio ei ehdota selitysten antamista mainittujen artiklojen mukaisesti.

Jos yleissopimuksen soveltamisalaa laajennettaisiin, muiden kuin yksinomaisten oikeuspaikkasopimusten perusteella annettujen tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano johtaisi siihen, että EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuimet eivät yleensä olisi toimivaltaisia tilanteissa, joissa yksi osapuoli vetoaisi niihin sen jälkeen, kun toisen sopimusvaltion, joka on antanut selityksen 22 artiklan mukaisesti, tuomioistuin olisi jo antanut tuomion muun kuin yksinomaisen oikeuspaikkasopimuksen perusteella. Komissio ei ehdota selityksen antamista 22 artiklan mukaisesti yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä. Kun otetaan huomioon, että kyseinen artikla perustuu vastavuoroisuuden periaatteelle, selityksen antamista voitaisiin kenties harkita myöhemmin sen jälkeen, kun yleissopimuksen muiden sopimuspuolten perusteet yleissopimuksen soveltamisalan laajentamiseksi 22 artiklan mukaisesti ovat käyneet selville. Komission kuulemiseen osallistuneet jäsenvaltiot tukivat periaatteessa komission ehdotusta edetä toistaiseksi ilman selitystä.

3.2.2. Yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti annettavat selitykset

3.2.2.1. Selitykset yleensä

Yleissopimuksen 2 artiklassa rajataan jo lukuisia tilanteita sen soveltamisalan ulkopuolelle. Sen lisäksi 21 artiklan mukaan sopimuspuoli voi laajentaa yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajattavien oikeudenalojen luetteloa antamalla selityksen, jossa se täsmentää, mitä oikeudenaloja se aikoo rajata kyseisen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen yleissopimusta ei sovellettaisi kyseiseen oikeudenalaan selityksen antavassa valtiossa eivätkä muut valtiot voisi vastavuoroisuuden periaatteen mukaisesti soveltaa yleissopimusta kyseiseen oikeudenalaan silloin, kun sovittu tuomioistuin sijaitsee siinä valtiossa, joka on antanut selityksen. Sitä paitsi selityksen antaminen edellyttää seuraavien ehtojen täyttymistä: selityksen antavalla valtiolla täytyy olla vahvat perusteet olla soveltamatta yleissopimusta erityiseen oikeudenalaan, selitys ei saa olla tarpeettoman laaja, ja soveltamisalan ulkopuolelle rajattu oikeudenala on määriteltävä selvästi ja täsmällisesti[7].

Komission vuoden 2008 vaikutustenarvioinnissa ehdotetaan, että unioni voisi harkita selityksen antamista yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti ja siten rajata sen soveltamisalan ulkopuolelle vakuutussopimuksiin liittyvät oikeudenalat, silloin kun vakuutuksenottajan kotipaikka on EU:n alueella ja riski tai vakuutettu tapahtuma, esine tai omaisuus liittyy yksinomaan Euroopan unioniin, sekä tekijänoikeudet ja niiden lähioikeudet, silloin kun niiden pätevyys liittyy johonkin jäsenvaltioon. Tällaisilla selityksillä pyrittäisiin suojelemaan vakuutussopimuksen heikompaa osapuolta (samankaltaista suojelua on tarjolla Bryssel I -asetuksen nojalla) ja tekijänoikeussopimuksen heikompaa osapuolta, jottei tämä joutuisi ratkomaan riita-asiaa vahvemmassa asemassa olevan sopimuskumppanin määräämässä sovitussa tuomioistuimessa, ja otaksuttavasti varmistamaan tiettyjen EU:n oikeuden mukaisesti vahvistettujen tekijänoikeuksien ja niiden lähioikeuksien soveltamista.

Kuten edellä mainittiin, komissio on kuullut jäsenvaltioita myös siitä, onko tarpeen antaa selityksiä 21 artiklan mukaisesti, ottaen huomioon oikeuspaikkasopimusten noudattamista

[7] Yleissopimuksen selitysmuistion mukaan diplomaattikokouksen tarkoituksena oli, että tätä määräystä sovellettaisiin ainoastaan sellaisilla erillisillä oikeudenaloilla, jotka rajataan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle 2 artiklan 2 kappaleessa. Selitystä ei voida perustella millään muulla kuin oikeudenalalla. Soveltamisalan ulkopuolelle voitaisiin rajata esimerkiksi merivakuutussopimukset muttei merivakuutussopimuksia silloin kun sovittu tuomioistuin sijaitsee toisessa valtiossa (235 kohta). Tästä seuraa, että ainoa sallittu peruste on oikeudenala.

unionin oikeudessa koskevan toimintalinjan sekä pitäen mielessä sen, että vastavuoroisuusperiaatteen nojalla tietyn oikeudenalan rajaaminen yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle tarkoittaisi sitä, että lausekkeita, joiden mukaan sovittu tuomioistuin on unionissa sijaitseva tuomioistuin, mikä voisi olla eduksi EU:ssa toimiville osapuolille, ei pantaisi täytäntöön yleissopimuksen sopimuspuolina olevissa kolmansissa valtioissa. Komissio ottaa kuulemisen tulokset huomioon ja ehdottaa, että 21 artiklan mukaisesti annettava selitys rajataan sellaisiin oikeudenaloihin, joilla unionin lainsäädännöllä vastaavasti rajoitetaan osapuolten tahdonautonomiaa. Tällaisia yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia oikeudenaloja ovat ainoastaan tietyntyyppiset vakuutussopimukset, jotka on tehty sellaisessa tarkoituksessa, jonka voidaan katsoa liittyvän osapuolten elinkeinon tai ammatin harjoittamiseen. Kun soveltamisalan ulkopuolelle rajattavien oikeudenalojen määrä pidetään pienenä, varmistetaan johdonmukainen lähestymistapa oikeuspaikan valintaan unionin sisä- ja ulkopuolella.

3.2.2.2. Ehdotus selitykseksi vakuutussopimuksista

Bryssel I -asetuksessa (3 jakso) säädetään erityisestä suojaavasta toimivallasta vakuutusasioissa tarkoituksena suojella heikompaa osapuolta (vakuutuksenottajaa, vakuutettua tai edunsaajaa) ja yleisiä taloudellisia etuja heikomman osapuolen sijaintipaikassa. Vahingon kärsinyt voi kantajana valita useista paikoista, missä nostaa kanteen vakuutuksenantajaa vastaan, mukaan luettuna vahingon kärsineen kotipaikka, kun taas vakuutuksenantaja voi kantajana nostaa kanteen vahingon kärsinyttä vastaan periaatteessa ainoastaan tämän kotipaikassa. Tällaiset suojaavaa toimivaltaa koskevat säännöt perustuvat oletukseen, että vahingon kärsinyt on aina heikompi osapuoli, vaikka kyseessä olisi kaupallinen toimija yritysten välisissä suhteissa. Tätä oletusta ei muuteta (uudelleenlaaditussa) Bryssel I -asetuksessa. Tästä syystä osapuolten mahdollisuutta tehdä oikeuspaikkasopimus on rajoitettu (asetuksen 13 artikla). Asetuksen 3 jakson suojaavaa toimivaltaa koskevia sääntöjä voidaan soveltaa vakuutuksenantajaa vastaan ainoastaan, jos tämän kotipaikka on tai kotipaikan katsotaan olevan (sivuliikkeen, agentuurin tai muun toimipaikan vuoksi) EU:ssa. Tätä suojaavaa toimintalinjaa ei muuteta (uudelleenlaaditussa) Bryssel I -asetuksessa.

Yleissopimusta puolestaan sovelletaan vakuutusasioihin rajoittamatta osapuolten tahdonautonomiaa tehdä oikeuspaikkasopimuksia. Ainoa merkittävä rajoitus johtuu yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleen a kohdasta, jossa soveltamisalan ulkopuolelle rajataan yksityishenkilöiden kuluttajina tekemät vakuutussopimukset. Tämä on osittain vastoin Bryssel I -asetuksella perustettua järjestelmää siltä osin kuin yleissopimusta sovellettaisiin esimerkiksi pk-yritysten tekemiin vakuutussopimuksiin. Kun yleissopimus saadaan hyväksyttyä EU:n puolesta, tietyt vakuutussopimukset, jotka nykyisin kuuluvat Bryssel I -asetuksen soveltamisalaan, esimerkiksi EU:ssa sijaitsevan vakuutuksenottajan ja vakuutuksenantajan EU:ssa toimivan sivuliikkeen väliset sopimukset, vaikka vakuutuksenantajan päätoimipaikka on EU:n ulkopuolella (asetuksen 9 artiklan 2 kohta), kuuluisivat yleissopimuksen soveltamisalaan (yleissopimuksen 26 artiklan 6 kappale yhdessä 4 artiklan 2 kappaleen kanssa). Jos yleissopimus tehdään rajaamatta vakuutussopimuksia sen ulkopuolelle, se eroaisi Bryssel I -asetuksella luodusta suojaavasta toimintalinjasta, jonka mukaan vahingon kärsinyt voi nostaa kanteen EU:ssa toimivaa vakuutuksenantajaa (tai kolmannessa valtiossa sijaitsevan vakuutuksenantajan EU:ssa toimivaa sivuliikettä) vastaan omassa kotipaikassaan oikeuspaikkasopimuksen mukaisesta mahdollisesta muusta toimivallasta riippumatta. Eurooppalaisten vakuutuksenantajien näkökulmasta vakuutussopimusten rajaaminen kokonaan soveltamisalan ulkopuolelle olisi ikävää sen vuoksi, että oikeuspaikan valintaa koskevia lausekkeita, jotka ne ovat neuvotelleet muiden kuin eurooppalaisten vakuutuksenottajien kanssa, ei tunnustettaisi eikä pantaisi täytäntöön yleissopimuksen

sopimuspuolina olevissa kolmansissa valtioissa. Eurooppalaiset vakuutuksenottajat puolestaan menettäisivät sen edun, että (osapuolten sopimien) EU:n tuomioistuinten päätökset tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön unionin ulkopuolella yleissopimuksen mukaisesti. Näitä haittoja tärkeämpää on kuitenkin se, että EU:n ulkopuolella on käytettävissä sama EU:n heikompien osapuolten etuja suojaava järjestelmä kuin EU:n sisäisen lainsäädännön mukaisesti.

Komission kuulemiseen vastanneiden jäsenvaltioiden näkemykset tästä kysymyksestä vaihtelivat. Lähes yhtä moni kannatti vakuutussopimusten rajaamista yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle kuin oli sitä vastaan. Sen vuoksi komissio ehdottaa vaikutustenarvioinnin jälkeen ja varmistaakseen yhdenmukaisuuden EU:n sisäisen suojaavan lainsäädännön kanssa, että tietyntyyppiset vakuutusasiat rajataan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle ilman lisäehtoja. Yleissopimuksen 21 artiklan mukaisesti selitys annetaan ainoastaan oikeudenalan perusteella. Siitä seuraa, ettei minkäänlaista 21 artiklan mukaisesti annettavaa selitystä voitaisi laatia siten, että siitä olisi yksipuolisesti etua EU:n osapuolille.

Bryssel I -asetuksen 13 ja 14 artiklassa ei rajoiteta osapuolten tahdonautonomiaa vakuutussopimuksissa kaikissa tapauksissa. Osapuolet voivat useissa poikkeustapauksissa nimetä riita-asioissa toimivaltaisen tuomioistuimen. Ehdotus selitykseksi on muotoiltu siten, että unionin lainsäädännössä tunnustetut oikeuspaikkasopimukset tunnustetaan mahdollisuuksien mukaan samanarvoisiksi kansainvälisellä tasolla oikeuspaikkasopimuksista tehdyn yleissopimuksen kautta. Tarkasteltaessa unionin lainsäädännön mukaisia poikkeuksia, joiden tarkoituksena on suojella ainoastaan EU:ssa olevia vakuutuksenottajia, ja sitä yleissopimuksen vaatimusta, että selitys pitäisi antaa ainoastaan oikeudenalan perusteella, vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei yleissopimuksen ja unionin lainsäädännön välillä voida varmistaa täyttä yhdenmukaisuutta. Varsinkin Bryssel I -asetuksen 13 artiklan 4 kohdan mukaan tunnustetaan ja pannaan täytäntöön oikeuspaikkasopimukset, jotka on tehty sellaisten vakuutuksenottajien kanssa, joiden kotipaikka on EU:n ulkopuolella, paitsi milloin vakuutus on pakollinen tai koskee jäsenvaltiossa olevaa kiinteää omaisuutta. Yleissopimuksen nojalla ei ole mahdollista erottaa toisistaan vakuutuksenottajia sen mukaan, onko heidän kotipaikkansa EU:ssa vai EU:n ulkopuolella, joten komissio ehdottaa, ettei 13 artiklan 4 kohdan poikkeus heijastuisi selitykseen. Se tarkoittaisi, että sellaisten vakuutuksenottajien tekemät vakuutussopimukset, joiden kotipaikka on unionin ulkopuolella, eivät kuuluisi yleissopimuksen soveltamisalaan vaan jäisivät unionin sisäisen lainsäädännön soveltamisalaan. Näin varmistettaisiin, että unionin tuomioistuimet pitäisivät muiden kuin EU:n vakuutuksenottajien kanssa sopimuksia tekevien eurooppalaisten yritysten oikeuspaikkasopimukset voimassa 13 artiklan 4 kohdan perusteella; muiden kuin EU:n vakuutuksenantajien kanssa sopimuksia tekevät eurooppalaiset vakuutuksenottajat voisivat yhä turvautua EU:n tuomioistuimiin Bryssel I -asetuksen II luvun 3 jakson perusteella.

Kaiken kaikkiaan selitysehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että

- poikkeus ei ole suurempi kuin mitä tarvitaan vakuutussopimusten heikompien osapuolten etujen suojaamistavoitteen saavuttamiseksi sellaisena kuin se kuvastuu Bryssel I -asetuksen suojaavaa toimivaltaa koskevissa säännöissä; EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat (EU:n tai tarvittaessa kansallisen lainsäädännön perusteella) olla toimivaltaisia vakuutusriidoissa, vaikka oikeuspaikkasopimuksessa sovitaan yleissopimuksen sopimuspuolena olevan kolmannen valtion tuomioistuimista;

- se on johdonmukainen yleissopimuksen kanssa; selitys perustuu yksinomaan oikeudenalaan ja on neutraali toimenpide;
- se on rinnakkainen Bryssel I -asetuksen kanssa, jonka 13 ja 14 artiklassa määritellään, missä tilanteissa oikeuspaikkasopimukset ovat sallittuja vakuutussopimuksissa;
- niin soveltamisalan ulkopuolelle jätettävä oikeudenala – vakuutussopimukset – kuin tilanteetkin, joissa poikkeusta ei sovelleta, määritellään selvästi ja täsmällisesti.

2014/0021 (NLE)

Ehdotus

NEUVOSTON PÄÄTÖS

oikeuspaikkasopimuksista 30 päivänä kesäkuuta 2005 tehdyn Haagin yleissopimuksen hyväksymisestä Euroopan unionin puolesta

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 81 artiklan 2 kohdan yhdessä sen 218 artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdan kanssa,

ottaa huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin hyväksynnän[8],

sekä katsoo seuraavaa:

(1) Euroopan unioni on ryhtynyt luomaan yhteistä oikeudenkäyttöaluetta, joka perustuu oikeuden päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteelle.

(2) Kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevässä Haagin konferenssissa 30 päivänä kesäkuuta 2005 tehty yleissopimus oikeuspaikkasopimuksista, jäljempänä ’yleissopimus’, edistää merkittävästi osapuolten tahdonautonomiaa kansainvälisissä liiketoimissa ja parantaa tällaisia liiketoimia koskevien oikeuden ratkaisujen ennakoitavuutta. Yleissopimuksella varmistetaan erityisesti osapuolten tarvitsema oikeusvarmuus siitä, että niiden oikeuspaikkasopimusta kunnioitetaan ja että sovitun tuomioistuimen antama tuomio tunnustetaan ja pannaan täytäntöön rajat ylittävissä tilanteissa.

(3) Yleissopimuksen 29 artiklan mukaan alueelliset taloudellisen yhdentymisen järjestöt, kuten Euroopan unioni, voivat allekirjoittaa tai hyväksyä yleissopimuksen tai liittyä siihen. Unioni allekirjoitti yleissopimuksen 1 päivänä huhtikuuta 2009 sillä varauksella, että se hyväksytään myöhemmin, neuvoston päätöksen 2009/397/EY[9] mukaisesti.

(4) Yleissopimus vaikuttaa unionin johdettuun oikeuteen, joka koskee osapuolten valintaan perustuvaa toimivaltaa, sekä tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon, erityisesti tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 44/2001[10]. Asetus (EY) N:o 44/2001 korvataan 10 päivästä tammikuuta 2015 alkaen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12 päivänä joulukuuta 2012 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1215/2012[11].

---

8 EUVL C, , s. .
9 EUVL L 133, 29.5.2009, s. 1.
10 EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1.
11 EUVL L 351, 20.12.2012, s. 1.

(5) Asetuksella (EU) N:o 1215/2012 valmisteltiin yleissopimuksen ratifiointi varmistamalla oikeuspaikkaa siviili- ja kauppaoikeuden alalla koskevien unionin sääntöjen ja yleissopimuksen vastaavien sääntöjen yhdenmukaisuus. Sen vuoksi yleissopimuksen olisi suotavaa tulla voimaan unionissa asetuksen (EU) N:o 1215/2012 voimaantulopäivänä.

(6) Euroopan unioni antoi yleissopimuksen allekirjoittaessaan sen 30 artiklan mukaisesti selityksen, jonka mukaan sillä on toimivalta kaikissa tämän yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Näin ollen yleissopimuksen pitäisi sitoa jäsenvaltioita sillä perusteella, että unioni on hyväksynyt sen.

(7) Unionin olisi yleissopimuksen hyväksymisen yhteydessä annettava lisäksi 21 artiklan mukaisesti selitys, jonka mukaan yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle rajataan yleisesti ottaen vakuutussopimukset, lukuun ottamatta määriteltyjä poikkeuksia. Selityksen tarkoituksena on säilyttää suojaavaa toimivaltaa koskevat säännöt, jotka ovat vakuutussopimuksessa mainitun vakuutuksenottajan, vakuutetun tai edunsaajan käytettävissä asetuksen (EY) N:o 44/2001 3 jakson mukaisesti. Yleissopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata vain se, mikä on tarpeen vakuutussopimusten heikompien osapuolten etujen suojaamiseksi.

(8) Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 sitoo Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia, ja ne osallistuvat näin ollen tämän päätöksen hyväksymiseen.

(9) Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitetyssä, Tanskan asemasta tehdyssä pöytäkirjassa N:o 22 olevan 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän päätöksen hyväksymiseen, päätös ei sido Tanskaa eikä sitä sovelleta Tanskaan,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Hyväksytään Euroopan unionin puolesta oikeuspaikkasopimuksista 30 päivänä kesäkuuta 2005 Haagissa tehty yleissopimus, jäljempänä ’yleissopimus’.

Yleissopimuksen teksti on tämän päätöksen liitteessä I.

2 artikla

Neuvoston puheenjohtaja nimeää henkilön, jolla on valtuudet tallettaa Euroopan unionin puolesta yleissopimuksen 27 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu hyväksymiskirja osoitukseksi siitä, että Euroopan unioni suostuu sitoutumaan sopimukseen.

3 artikla

Yleissopimuksen 27 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua hyväksymiskirjaa tallettaessaan unioni antaa myös 21 artiklassa tarkoitetun selityksen vakuutussopimuksista.

Selityksen teksti on liitteessä II.

4 artikla

Tämä päätös tulee voimaan päivänä, jona se hyväksytään.

Tehty Brysselissä

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja